

Reģionālās attīstības prakse Eiropas Savienībā un politikas rekomendācijas 2021.-2027.programmēšanas periodam

Ilona Raugze, ESPON EGTC Direktore

Informatīvais seminārs valsts pārvaldes iestāžu un pašvaldību darbiniekiem
«ES fondu plānošana 2021.-2027.programmēšanas periodam»

2018.gada 2.novembris

Saturs

- ESPON politikas rekomendācijas teritoriālās pieejas stiprināšanai ES fondu 2021.-2027.programmēšanas periodā
- Politikas rekomendācijas un labā prakse teritoriālās pārvaldības uzlabošanā
- Politikas rekomendācijas un labā prakse teritoriālo stratēģiju izstrādē un īstenošanā
- ESPON pētījumi

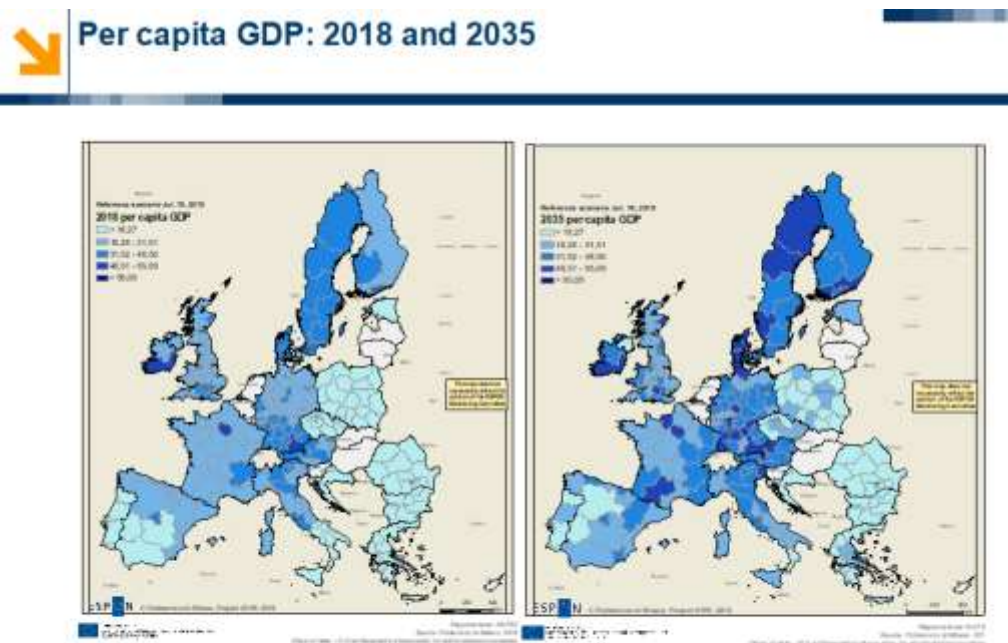
1

Teritoriālā pieeja nākotnes Kohēzijas politikā

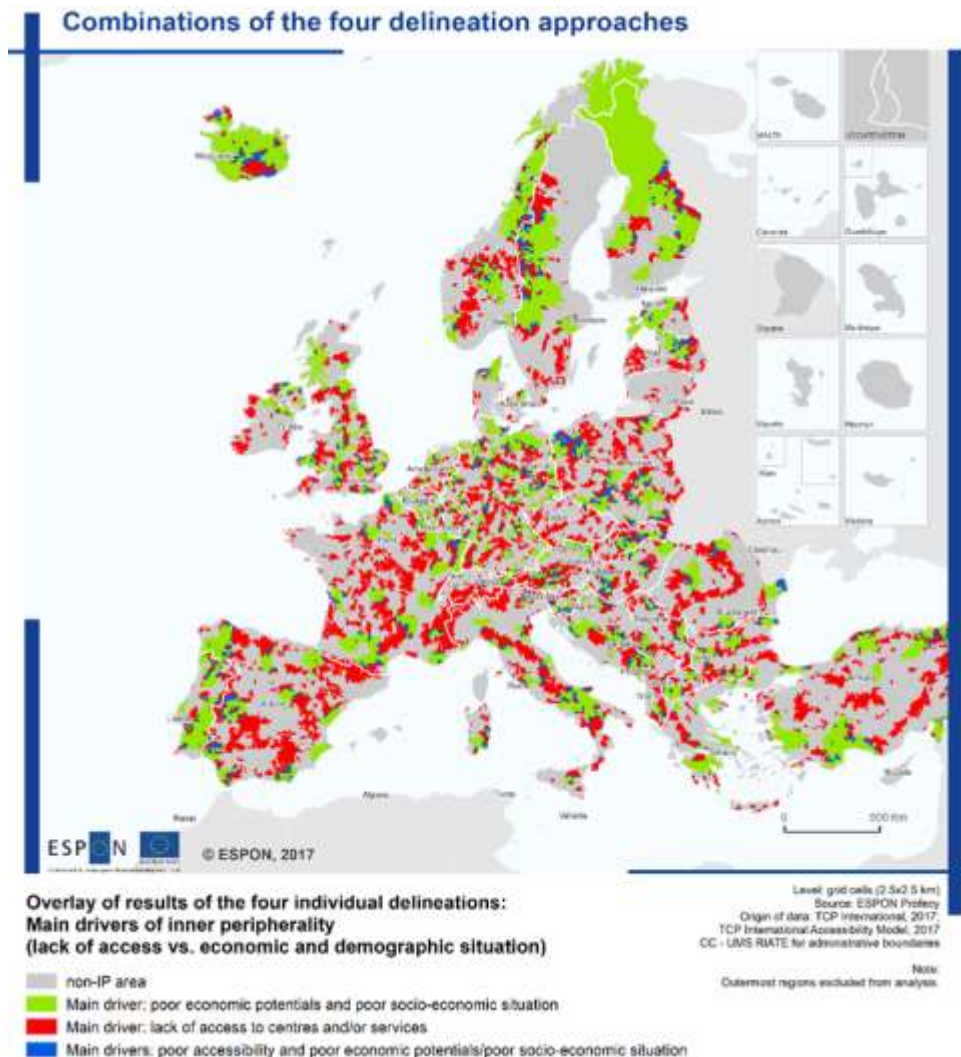
Reģionālās attīstības izaicinājumi Eiropā

- Sabiedrības un teritoriālā fragmentācija, ko izraisa teritoriālās atšķirības starp valstīm, reģioniem un pilsētām
- IKP atšķirības starp reģioniem 2018.-2035.gadu periodā ESPON «bāzes scenārijā» palielināsies
- Reģionālā nevienlīdzība un «pamesto vietu» fenomens uztur un saasina eiroskepticismu un negatīvi ietekmē politisko stabilitāti un pēctecību

lekšējās perifērijas

- Vāji savienotas teritorijas (vājas ģeogrāfiskās, ekonomiskās saiknes, vāja sadarbības prakse)
- 45% no visas Eiropas teritorijas
- Jāpalielina politiskā uzmanība
- Jārisina dažādi ar savienotību saistīti aspekti, t.sk. jāveicina sadarbība

Kohēzijas politika var kļūt tuvāka iedzīvotājiem caur teritoriālo pieeju

- Atbalsts **vietējo un reģionālo stratēģiju** izstrādei un īstenošanai
- Ieguldījumu veikšana **funkcionālo teritoriju mērogā** – funkcionālie pilsētreģioni, pārrobežu teritorijas, transnacionālās teritorijas utt.
- Jaunu **teritoriālās pārvaldes modeļu ieviešana**, veicinot iesaistot pašvaldību, reģionu, sabiedriskā un privātā sektora sadarbību kopīgu attīstības jautājumu risināšanā
- **Atbalsta pasākumu** ieviešana, kas ļauj īstenot sadarbības projektus un kombinēt finansējumu no dažādiem avotiem/ fondiem
- Nacionālā, reģionālā un vietējā līmeņa pārvaldes struktūru un sadarbības partneru **kapacitātes stiprināšana** stratēģiskajā plānošanā, sadarbības veidošanā, finanšu piesaistē, strukturālo reformu īstenošanā, attīstības pasākumu īstenošanā

Teritoriālās sadarbības veicināšana plānošanā, pārvaldībā, investīciju veikšanā I

- **Iespējas un ieguvumi:**

- Teritoriju resursu mobilizācija un lielāka resursu kritiskā masa konkurētspējas veicināšanai
- Teritoriju specializācija un ekonomikas struktūras diversifikācija caur sadarbību plašākā mērogā
- Izvairīšanās no dublējošām aktivitātēm un līdz ar to efektīvāka ierobežoto resursu izmantošana
- Vairāk rezultātu, labāki rezultāti, plašāka investīciju ietekme un atdeve

Teritoriālās sadarbības veicināšana plānošanā, pārvaldībā, investīciju veikšanā II

■ ES līmenī:

- Regulējums un stimuli kopīgai investīciju veikšanai balstoties uz sadarbības praksi pārvaldībā un plānošanā
- ITI un CLLD vienkāršošana un plašāks pielietojums (ES fondu regulējuma harmonizēšana)

■ Nacionālā līmenī:

- Vispārējais politikas ietvars un vadlīnijas reģionu un pašvaldību iesaistes veicināšanai kopīgā pārvaldībā un plānošanā
- **Sadarbības veicināšanas stimuli:**
 - Finansiāls atbalsts sadarbībai un mijiedarbībai (zemes fondi, mājokļu atbalsts, nodokļu režīms utt.)
 - Investīciju resursu piešķiršana ar nosacījumu, ka investīciju iniciatīvas ir balstītas sadarbības praksē (investīciju vajadzības identificētas kopīgas pārvaldības un plānošanas ietvaros)

Teritoriālās sadarbības veicināšana plānošanā, pārvaldībā, investīciju veikšanā III

- **Reģionālā un vietējā līmenī** – iesaistīšanās sadarbībā balstoties uz šādiem principiem:
 - Sadarbības tradīcijas (piem., transporta, vides jomā)
 - No individuālām maza mēroga vietējām sadarbības iniciatīvām uz plānveidīgu sadarbību jaunos virzienos (piem., no sabiedriskā transport uz bioloģisko daudzveidību, zemes apsaimniekošanu)
 - Plaša pārstāvniecība, iesaistot arī sabiedrisko un privāto sektoru
 - Kopīgi sasniegtie rezultāti un katra partnera iesaiste «labumu» gūšanā
 - Elastīgas sadarbības struktūras, kuras var pielāgot mainīgiem apstākļiem un jaunām vajadzībām
 - Politiskais atbalsts un iesaiste

Sadarbības piemēri Eiropā

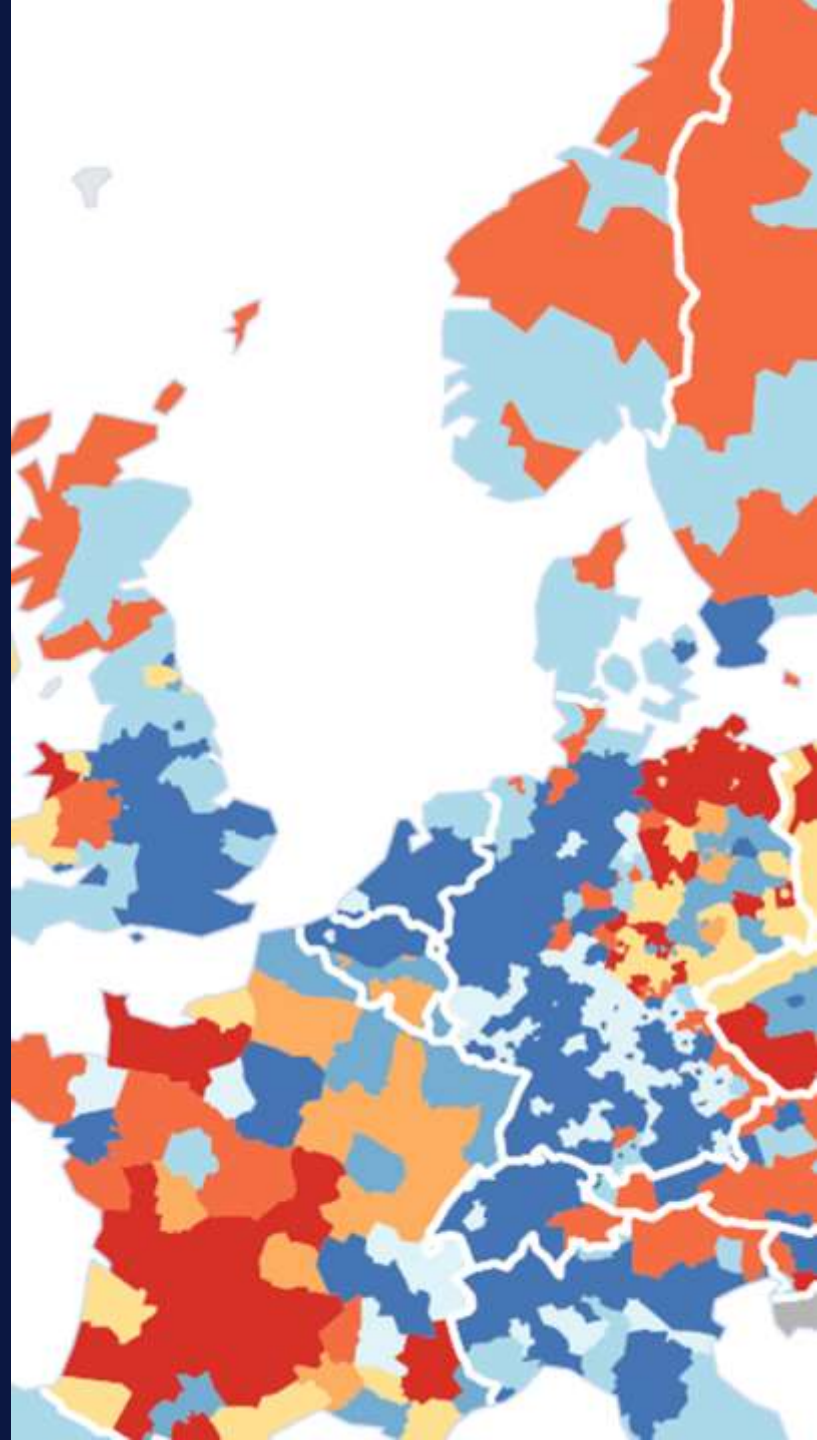
- **Starptautiskā konkurētspēja** Brabant-Stad – pilsētu sadarbības tīkls Ziemeļbrabantē (Nīderlande) zināšanu ekonomikas attīstībai un starptautiskās konkurences palielināšanai (inovācija un pievienotā vērtība, starptautiskā saniedzamība, sadarbības partneru tīkls)
- **Darbspēka piedāvājums** Lejassaksijas valdība, darba devēju asociācijas, arodbiedrības, tirdzniecības un rūpniecības kameras, Nodarbinātības aģentūra, pašvaldību asociācijas noslēdza vienošanos par darbspēka piedāvājuma attīstību caur duālās profesionālās izglītības attīstību, zinātnes un tehnoloģiju attīstību, inženierzinātņu atbalstu, pasākumiem privātās un darba dzīves līdzsvarošanai

Sadarbības piemēri Eiropā

- **Ārvalstu investīciju piesaiste** Kopenhāgenas lielreģions un Zviedrijas Skåne īsteno kopīgus pasākumus ārvalstu tiešo investīciju piesaistei dzīvības zinātņu un zaļo tehnoloģiju jomā, t.sk. novēršot pārrobežu šķēršļus un palielinot tirgus potenciālu
- **Pakalpojumu sniegšana attālā un mazapdzīvotā pārrobežu teritorijā** 2010.gadā tika nodibināts Eiropas teritoriālās sadarbības grupējums (dibinātāji – Francijas un Katalānijas valdības, veselības apdrošināšanas aģentūras)

2

Teritoriālā pārvaldība

Efektīvas pārvaldības nozīme

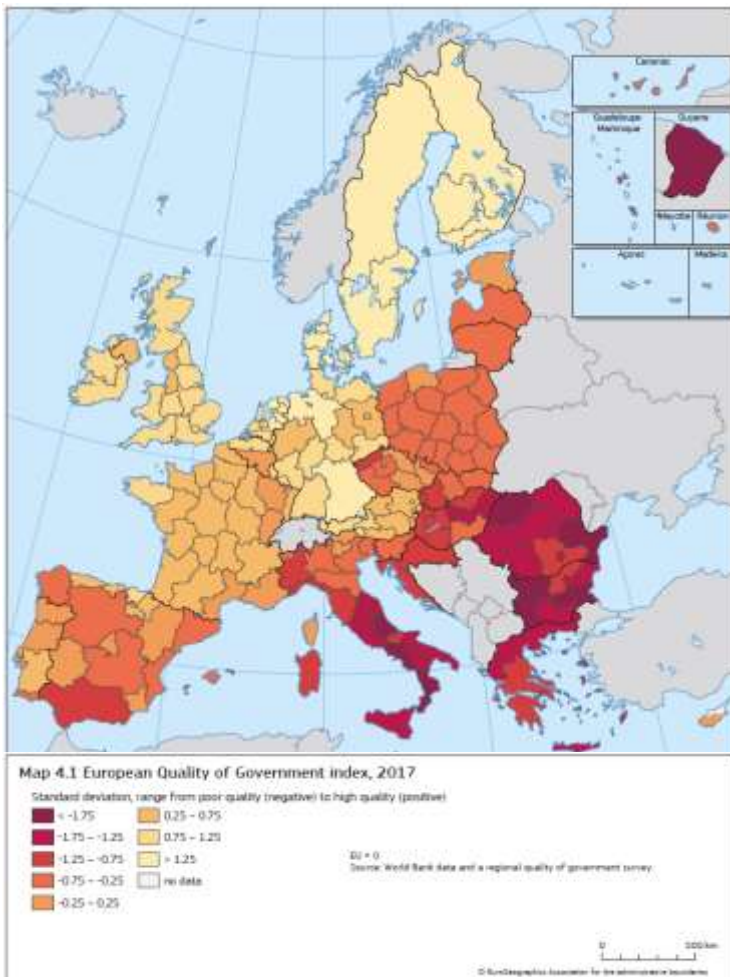
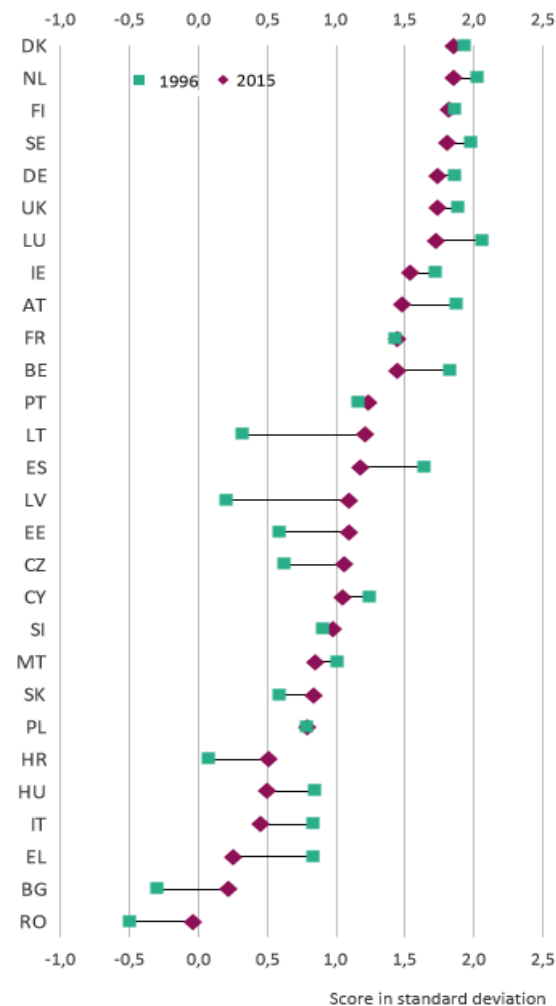

Figure 4.1 Government effectiveness, 1996 and 2015

- «...slikta pārvaldība negatīvi ietekmē ne tikai ekonomikas izaugsmi, bet arī kohēzijas politikas ieguldījumu atdevi un reģionālo konkurētspēju, bet korumpēta vai neefektīva pārvalde mazina reģionu inovācijas un uzņēmējdarbības potenciālu.»

Teritoriālās pārvaldības izaicinājumi Eiropā

- Teritoriju savstarpējā mijiedarbība un atkarība Eiropā palielinās (tirdzniecībā, informācijas un cilvēku plūsmā)
- Teritoriju pārvaldības robežas nesakrīt ar attīstības procesu norises ģeogrāfiju
- Digitalizācija, migrācija, klimata pārmaiņas utt. ir mūsdienu procesi, kuriem nav administratīvu robežu
- Līdz ar to, tās nav iespējams efektīvi risināt ar individuāliem pasākumiem administratīvo teritoriju robežās

PAN EUROPEAN FIBEROPTIC NETWORK ROUTES PLANNED OR IN PLACE

Jauni teritoriālās pārvaldības modeļi Eiropas valstīs I

- Uz sadarbību un savstarpējo koordināciju balstīti pārvaldības modeļi (dalīta/ kopīga pārvaldība) kļūst īpaši nozīmīgi
- Dalītas/ kopīgas pārvaldības modeļi tiek izmantoti kā iedarbīga alternatīva administratīvi teritoriālajām reformām
- Dalītas/ kopīgas pārvaldības modeļi ļauj efektīvāk risināt mūsdienu attīstības jautājumus, jo tie ļauj:
 - mobilizēt teritoriju resursus un palielināt resursu kritisko masu
 - izvairīties no dublējošām aktivitātem
 - palielināt investīciju ietekmi un atdevi

Jauni teritoriālās pārvaldības modeļi Eiropas valstīs II

- Eiropas valstis attīsta jaunu teritoriālās pārvaldības praksi, ieviešot dalītās/kopīgās pārvaldības modeļus, kas:
 - Balstās uz iesaistīto spēlētāju savstarpējo saistību atzīšanu
 - Palīdz pārvarēt institucionālo fragmentāciju un risināt kompleksus attīstības jautājumus
 - Tiek īstenoti strukturētas sadarbības formā vienas pārvaldes līmenī un daudzlīmeņu pārvaldības ietvaros
- Apvieno iesaistītās puses uz vienlīdzības principiem
- Balstās un iesaistīto pušu kopīgām interesēm un kapacitāti

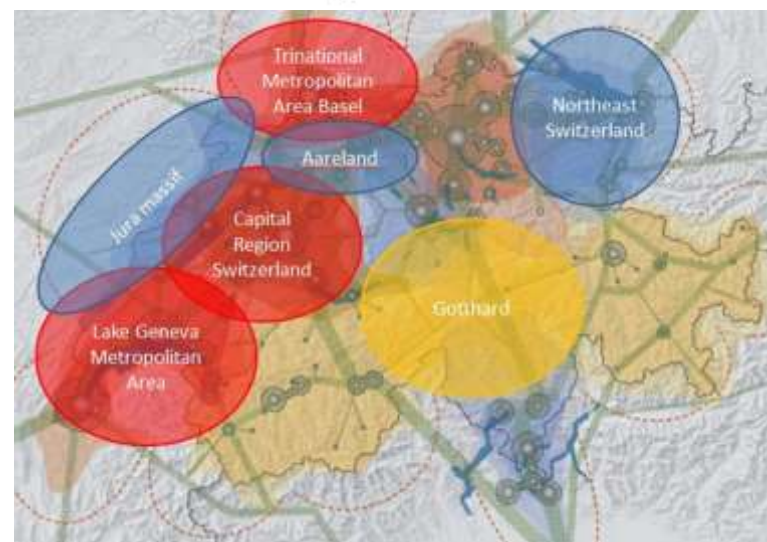
Jauni teritoriālās pārvaldības modeļi Eiropas valstīs III

Dalītās/ kopīgās pārvaldības modeļi tiek īstenoti **funkcionālo teritoriju mērogā**:

- Funkcionālie pilsētreģioni ap metropolēm un mazāka mēroga pilsētām
- Funkcionālie reģioni pārrobežu un transnacionālā mērogā

Teritoriālās pārvaldes formas:

- Formālas, institucionalizētas («hard governance»)
- Semi-formālas, balstītas uz iesaistīto pušu līgumiem
- Neformālas, neinstitutionalizētas («soft governance»)

8 soļi metropoļu pārvaldības modeļa ieviešanai

Noteikt funkcionālās teritorijas robežas un sadarbības mērogu

Apzināt teritoriālās attīstības tendences

Noteikt metropoles statusu

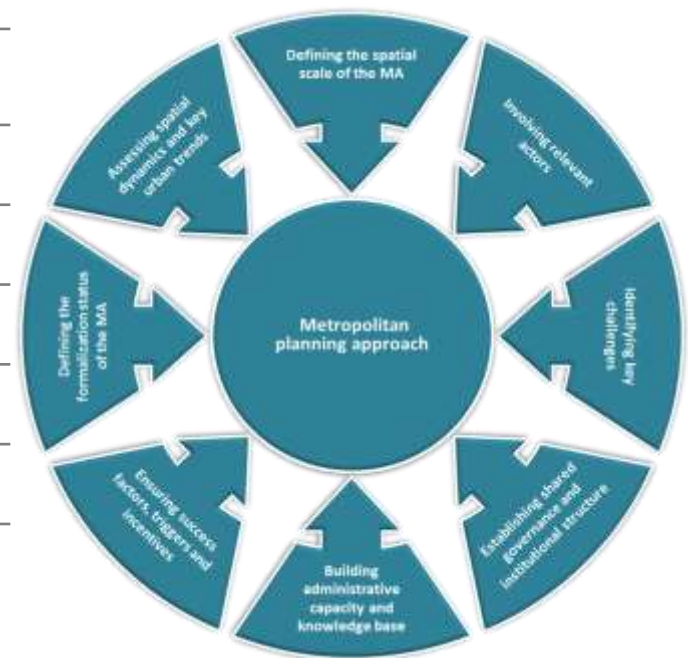
Identificēt būtiskākos izaicinājumus metropoles attīstībai

Identificēt un iesaistīt visus būtiskākos spēlētājus

Izveidot kopīgās pārvaldes struktūru

Ieviest metropoles pārvaldības modeli ar spēcīgu politisko atbalstu, atbilstošu politikas un plānošanas ietvaru un finanšu resursiem

Stiprināt ekspertīzi un administratīvo kapacitāti

Jauni teritoriālās pārvaldības modeļi Eiropas valstīs IV

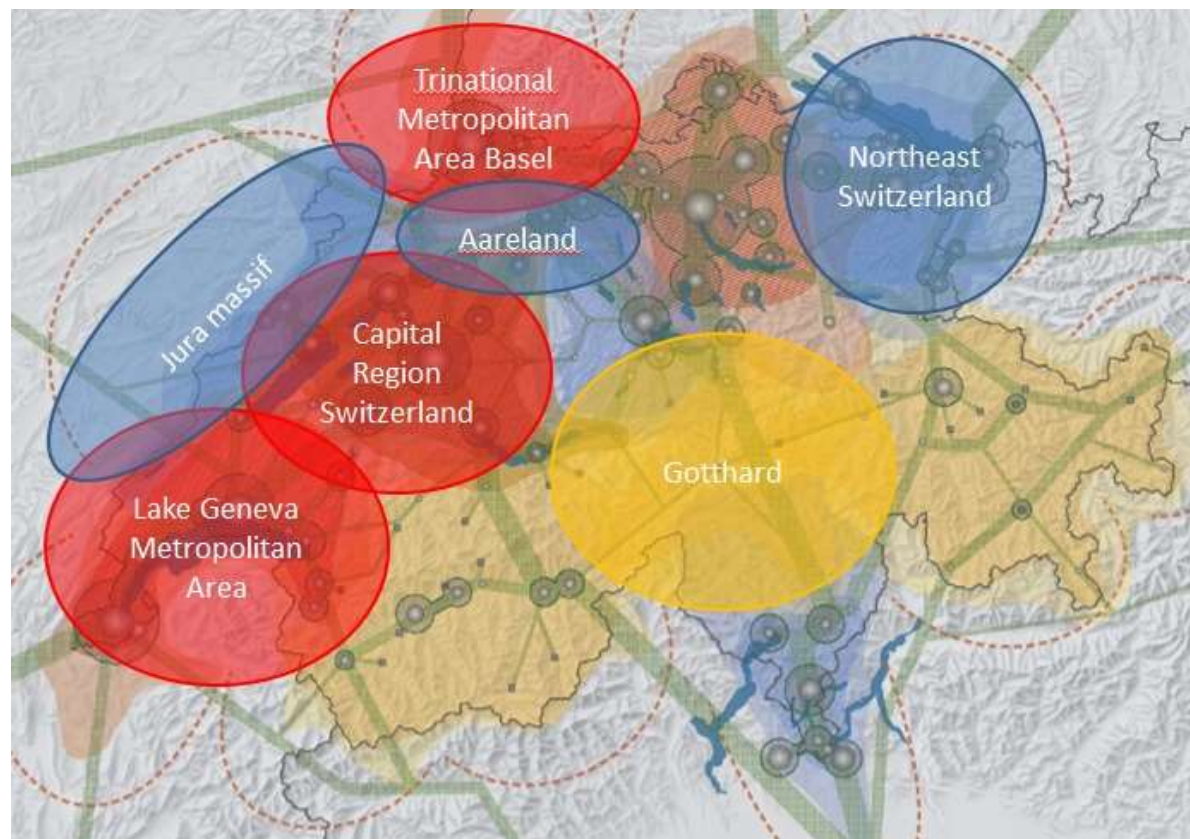
- Būtiskākie veiksmes priekšnosacījumi:
 - Skaidrs **nacionālās politikas ietvars** apvienojumā ar vietējām/ reģionālajām iniciatīvām
 - **Sadarbības tradīcijas** (transports, vide utt.) un sadarbības jautājumu «pakāpeniska pieaudzēšana»
 - **Plaša pārstāvniecība** (publiskā pārvalde, sabiedriskais sektors, privātais sektors)
 - Skaidri identificētas **sadarbības intereses un kopīgie sasniedzamie rezultāti** (labumu radīšanā un gūšanā jāpiedalās visiem)
 - **Elastīgas sadarbības struktūras**, kuras var pielāgot mainīgiem apstākļiem un vajadzībām
 - **Politiskā griba** virzīt sadarbību no īstermiņa projektiem uz ilgtermiņa plānveidīgu pasākumu kopumu

Jauni teritoriālās pārvaldības modeļi Eiropas valstīs V

- Valdības loma:
 - ✓ Pieņemt vispārējo politikas ietvaru:
 - Reģionu un pašvaldību sadarbības veicināšanai
 - Funkcionālo sadarbības teritoriju, to funkciju un attīstības vīziju noteikšanai
 - Dalītās pārvaldes un tās kompetenču atzīšana kopējā plānošanas un pārvaldības sistēmā
- Piedāvāt juridiskos, finanšu un kapacitātes celšanas instrumentus/ pasākumus sadarbības organizēšanai un īstenošanai
- Uzņemties neitrāla mediatora lomu situācijās, kuras nevar atrisināt vietējā/ reģionālā mērogā
- Pārraudzīt publisko finanšu izlietojumu

Eiropas aktuālā prakse – Šveices funkcionālās sadarbības teritorijas

- Šveices telpiskā stratēģija kā visaptverošs politikas ietvars
- Sadarbības ietvars balstīts uz funkcionālajām saikmēm un interesēm un vietējām iniciatīvām
- Neformālas, neinstitucionalizētas sadarbības struktūras
- Koordinācija izaicinājums pārrobežu līmenī

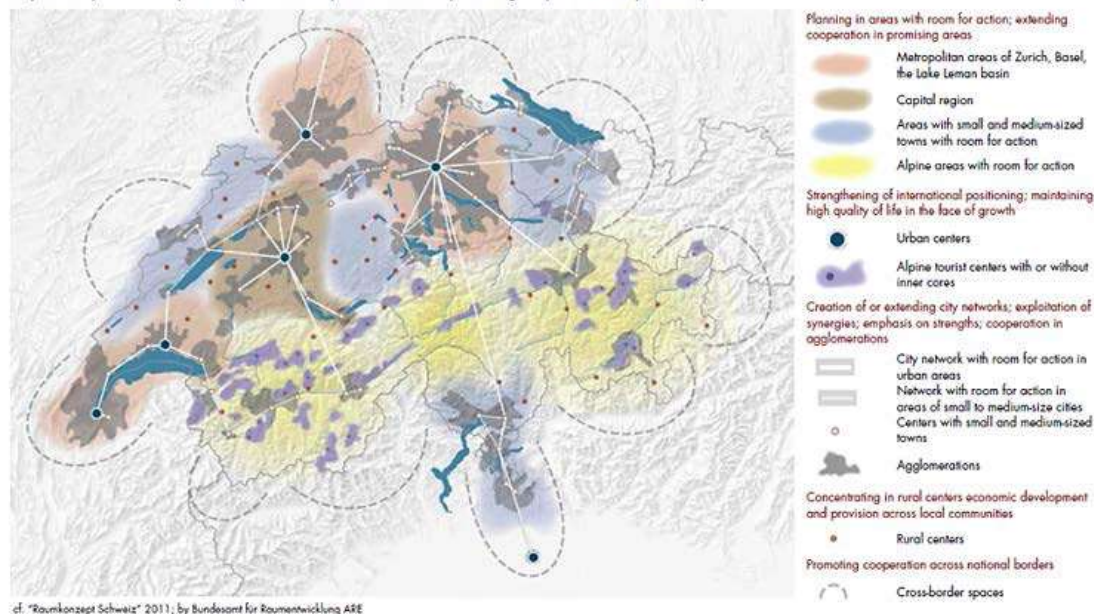

Metropoles pārvaldības piemērs: Cīrihe

- Būtiskākie izaicinājumi – iedzīvotāju skaita palielināšanās, apdzīvojuma blīvuma palielināšanās, intensifikācija, pilsētu izplešanās, novecošanās
- Sadarbība balstīta Šveices Telpiskās attīstības koncepcijā un Plānošanas likumā
- Notiek diskusija par obligātas plānošanas ieviešanu funkcionālo teritoriju mērogā

Switzerland's spatial concept (urban and rural planning)

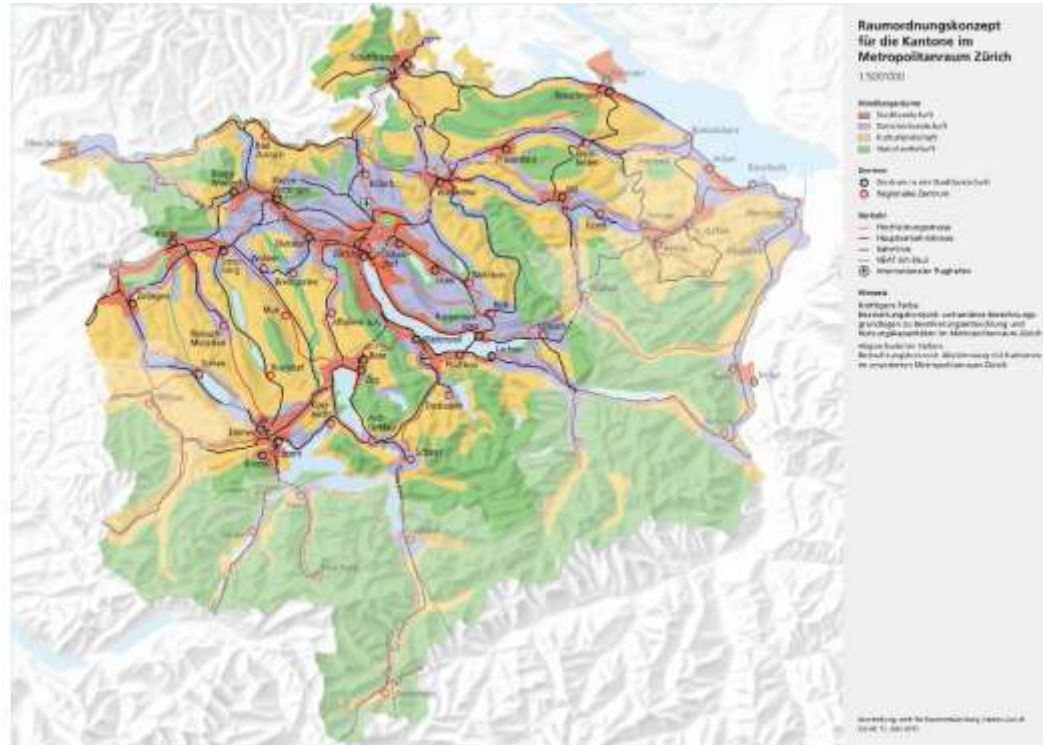
Polycentric spatial development helps retain competitiveness while promoting cooperation and partnership.

3,03 mln., 8 kantoni, 268 pašvaldības, 900 tkst. darbavietu

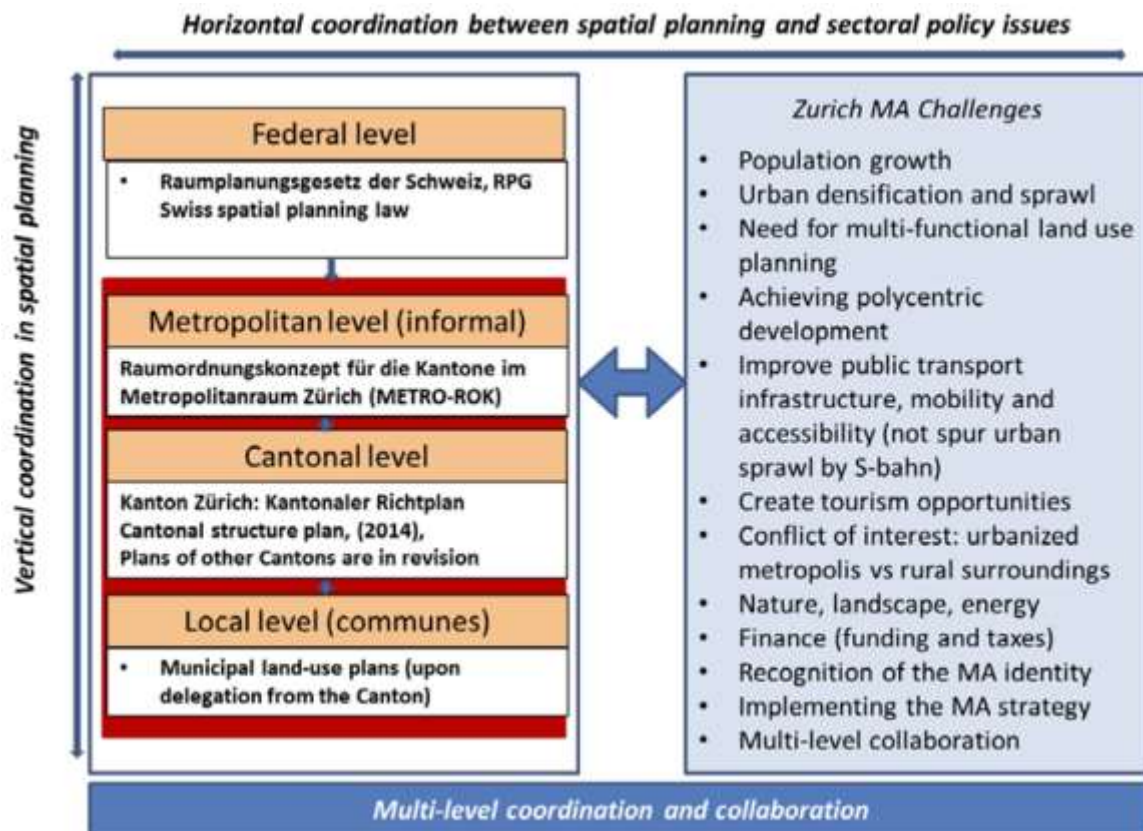
Metropoles pārvaldības piemērs: Cīrihe

- Metropoles mēroga sadarbība sākās sabiedriskā transporta asociācijas ietvaros
- Metropoles asociācija dibināta 2009.gadā
- Cīrihes plānošanas struktūras spēlē vadošo lomu
- Metropoles statuss– semi-formāls (starp-kantonu vienošanās)
- Metropoles pārvaldība tiek veikta pamatojoties uz:
 - Starp-kantonu stratēģiju (METRO-ROK-ZH)
 - Kantonu telpiskajiem plāniem un vietējiem teritoriju plānojumiem

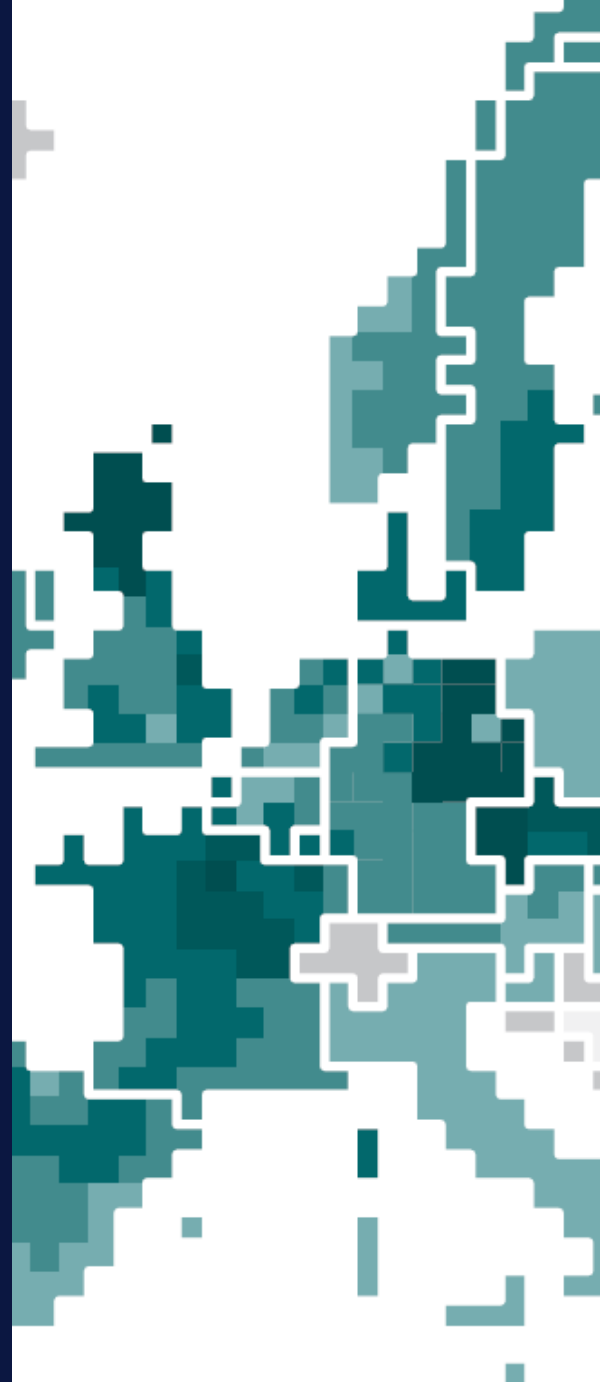
Metropoles pārvaldības piemērs: Cīrihe

- Veiksmes faktori (iesaistīto pušu viedoklis):
 - Politiskā līderība, atbalsts un aktīva iesaiste
 - Politikas un likumdošanas ietvars
- Nākošie soļi:
 - Starpinstitucionālās koordinācijas lomas nostiprināšana
 - Metropoles (starp-kantonu) stratēģijas iekļaušana kopējā plānošanas sistēmā un ieviešanas rīku/ mehānismu izveidošana

3

Teritoriālās stratēģijas

Integrēta teritoriālā pieeja

- Kohēzijas politikai pēc 2020.gada jāatbalsta vietējo un reģionālo stratēģiju izstrāde un īstenošana
- **5 pamatprincipi:**
 - Teritoriālā integrācija (funkcionālo teritoriju mērogā)
 - Institucionālā sadarbība un daudzlīmeņu pārvaldība
 - Tematiskā integrācija (pārnozaru skatījums)
 - Sabiedriskā un privātā sektora aktīva līdzdalība
 - Finansiālā integrācija (resursu piesaiste no dažādiem avotiem un savstarpējā koordinācija)
- **3 specifiskie principi:**
 - Viena integrēta stratēģija (nevis daudzi nozariski/ tematiski plāni)
 - Prognozēšanas metožu pielietošana
 - Stratēģija jābalsta uz vietējiem resursiem un perspektīvām, nevis finansējuma pieejamību

Aktuālā Eiropas prakse

- Paplašināti teritoriālās plānošanas mērogi – funkcionālās plānošanas iesaiste kopējās plānošanas sistēmā kā izaicinājums!
- Daudzlīmeņu pārvaldība – darbību koordinācija kā izaicinājums!
- Stratēģija Projekti – darbojas abos virzienos!

- Izstrāde un īstenošana kopā ar privāto un sabiedrisko sektoru – resursu mobilizācija!

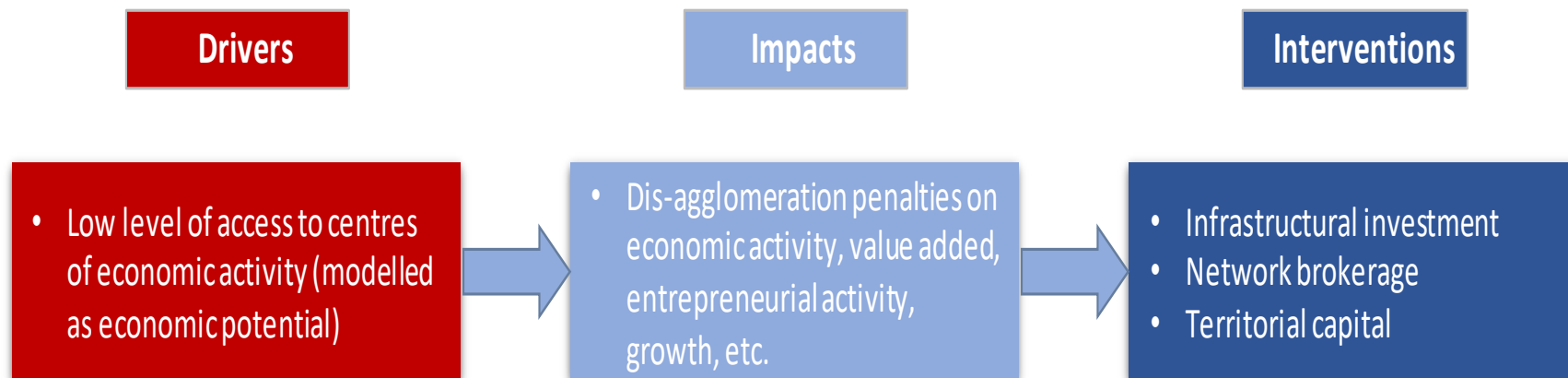
Aktuālā Eiropas prakse-Pjemontes reģions

Corona Verde projekts/ Turīna	Iekšējo teritoriju/ perifēriju attīstības stratēģija Valle Ossola
KEY MESSAGES	
- Aizsākās ar mērķi izveidot ekoloģisko koridoru tīklu, vēlāk aptvēra kopējo metropoles stratēģisko attīstību un plānošanu - Pārvaldības struktūras pastāvīgi attīstās, iesaistot jaunus sadarbības partnerus - Veicināja Turīnas metropoles vīzijas izveidošanu - Veicināja iesaistīto pašvaldību kapacitāti un sadarbību - Publiskās pārvaldes pārsvars, privātais sektors nepietiekoši aktīvs - Finansēšanas avotu integrācijas un institucionālās koordinācijas izaicinājumi	- Mērķis – perifērijas efektu un pilsētu/ lauku nošķirtības mazināšana - Stratēģiskie mērķi un pārvaldes struktūra noteikta no augšas - Valsts loma - politikas ietvara noteikšana, reģiona loma – mērķteritoriju identificēšana, vietējo pašvaldību loma – projektu identificēšana - Daudzfundu pieeja, apvienojot nacionālos un ES resursus - Regional legislation and funding reinforces the cooperation among small municipalities in remote contexts

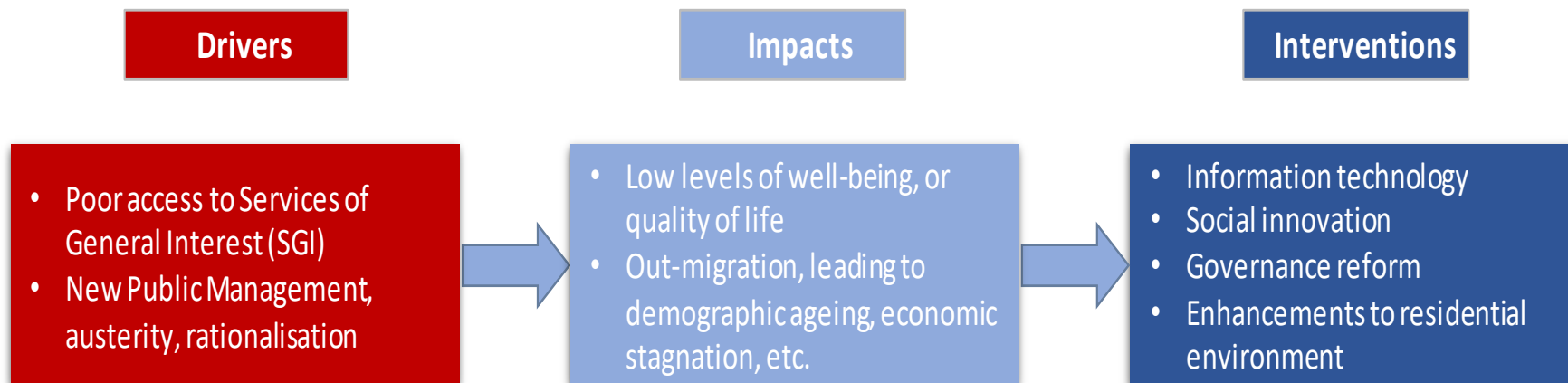
Stratēģijas iekšējo perifēriju atbalstam I

- Intervences loģika iekšējām perifērijām ar zemu ekonomisko potenciālu

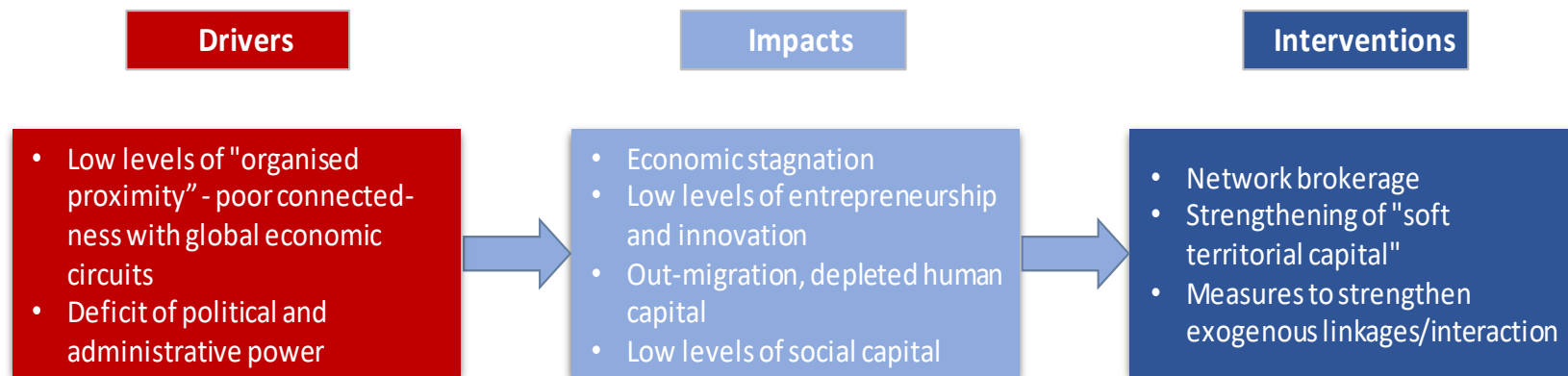
Stratēģijas iekšējo perifēriju atbalstam II

- Intervences loģika iekšējām perifērijām ar zemu pamatpakalpojumu pieejamību

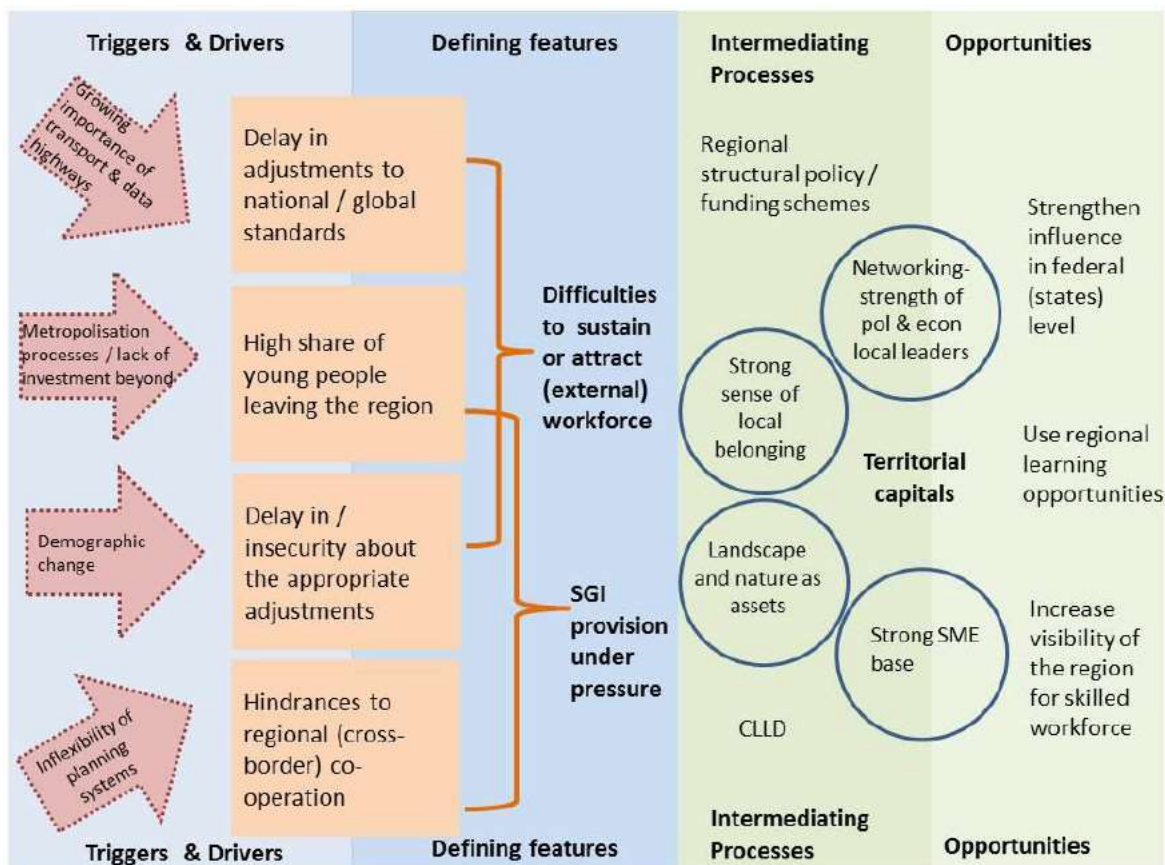
Stratēģijas iekšējo perifēriju atbalstam III

- Intervences loģika iekšējām perifērijām ar vājām institucionālām saiknēm

Eiropas valstu prakse - Siegen-Wittgenstein (Vācija)

- **Stabila ekonomiskā attīstība** (rūpnieciskā ražošana)
- **Izaicinājumi:**
 - Attālinātība no centra un pakalpojumiem
 - Demogrāfiskās pārmaiņas
 - Darbaspēka pieejamība
 - Novecojuši transporta un datu apmaiņas infrastruktūra

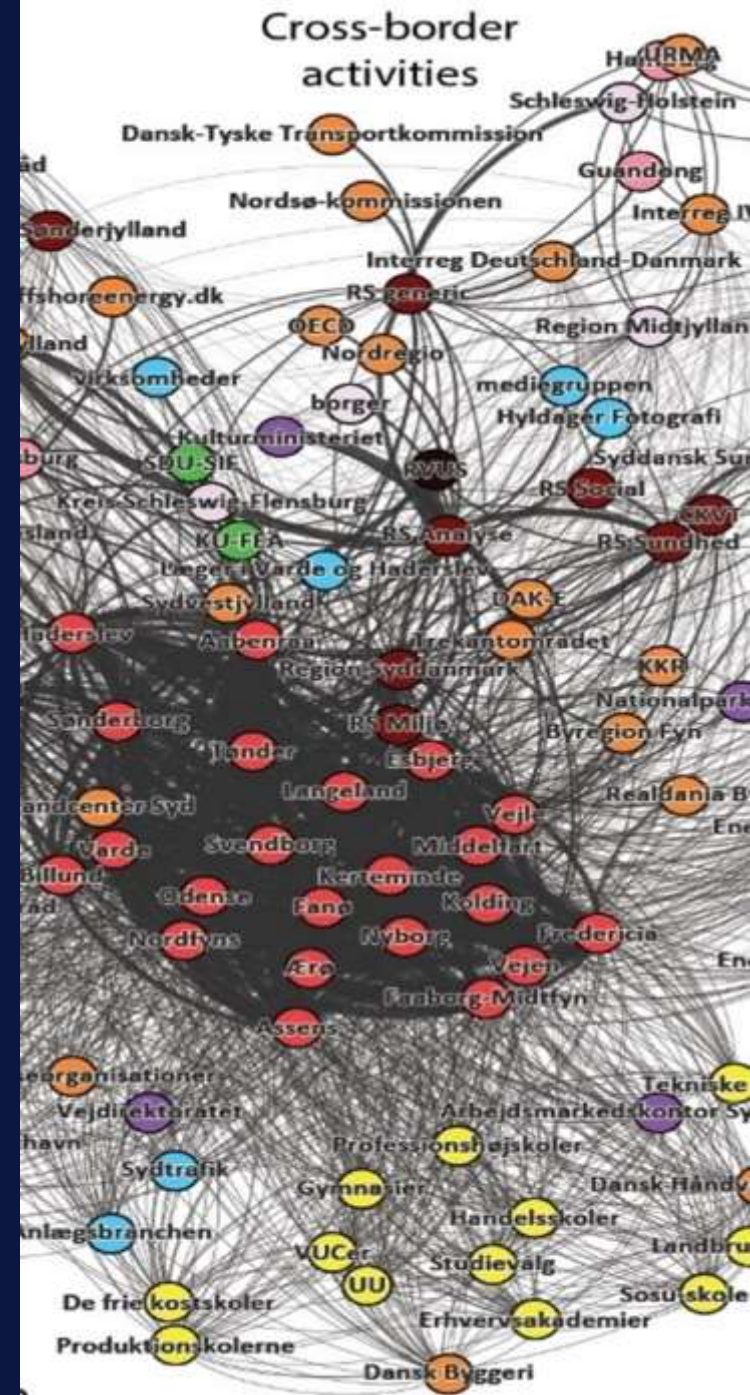

Eiropas valstu prakse - Siegen-Wittgenstein (Vācija)

- Pašvaldības atbalsta pasākumi, vietējās iniciatīvas, aktīvs MVU sektors
- **LEADER** programmas atbalsts (amatpakalpojumu pieejamība, tūrisms un rekreācija, vides aizsardzība)
- ERAF projekts '*Start - up - Innovationslabor Südwestfalen*', universitāšu sadarbība uzņēmumu uzsācējiem ideju realizācijai
- **REGIONALE:**
 - 5 pašvaldību sadarbība Dienvidvestfāles reģiona ietvaros
 - Darbību koordinācija, sadarbība, zināšanu apmaiņa
 - Reģiona atpazīstamība pie investoriem, potenciālajiem darbiniekiem, augstākiem pārvaldes līmeņiem
 - Vienota komunikācijas un marketinga stratēģija iedzīvotāju piederības stiprināšanai
 - Kvalificēta darbaspēka piesaiste
 - Izmaiņas nacionālajā transporta infrastruktūras plānā

Jaunākais no ESPON

ESPON pētījumi

- **Jaunākie pētījumi (2018):**

- Comparative Analysis of Territorial Governance and Spatial Planning Systems in Europe (COMPASS)
- Thinking and Planning in Areas of Territorial Cooperation (ACTAREA)
- Spatial dynamics and strategic planning in metropolitan areas (SPIMA)
- Regional strategies for sustainable and inclusive territorial development – Regional interplay and EU dialogue (ReSSi)

www.espon.eu

Paldies!

Ilona Raugze, ESPON EGTC Direktore

ilona.raugze@espon.eu